

Boekbespreking.

die toch, als altijd weer, in de eerste plaats bedoelt te zijn... géén re-censeering, noch censeering, maar een inlichting, een stelletje opmerkingen ten allerminste, over den aard van dat wat zichzelf al censeerde, n. l. hoog genoeg om de publicatie waard te zijn — moet ik u nu, vraag ik, minutieuselijk gaan mededeelen waarin zij eigenlijk bestaan, deze afwijkingen? Zal ik er u soms kiekjes van verschaffen? Maar ik kan niet fotografeeren. Trouwens, de bestrijders van het realisme, die de gewoonte hebben de fotografie als de technisch meest volmaakte reproductiewijze der uiterlijkheid te... hoonen, hoezeer ongelijk hebben zij! De fotografie geeft enkel wat verschillen, wat contrast van licht en donker aan. En zoo zouden ook mijn samenvattende en weer uit-leggende, woorden u immers niets dan een droog en kleurloos beeld kunnen geven van wat juist door zijn sappig en felkleurend leven interesseert, boeit en niet zelden ontroert, zoo zou vooral het subtiele, het delicate u nuchterlijk aantoonbaar, het geheimvolle niets dan een wetenschappelijk feit lijken?

Ik kan u de titels noemen der stukjes in dezen bundel opgenomen. Daarvoor moet ik het boekje van voor naar achter doorloopen, want — o vreemde afwijking-op-zich-zelf in een uitgaaf van Van Dishoeck — de inhoudsopgave ontbreekt... Doch wat hebt ge er aan? Het opschrift: „Stervend Man (als belijdenis, eenigs-zins)”, het zegt u niets van den geest, den toon, de stemming waarin dit stukje is geschreven, den „brand des geestes” waarvan het een „genster” is, zooals de schrijver zich uitdrukt in zijn opdracht aan August Vermeylen. En wat denkt ge bij het hooren van den titel: „Emmers Water”?

Och, laat ik dan maar trachten u op meer directe wijze iets mee-te-deelen van dezen geest, dezen toon, deze stemmingen.

Van de Woestijne is inderdaad een zeer „afwijkend” man. Er zijn er die van hem spreken met een glimlach, hem voor een poseur, een aan-steller houden. Niets is minder juist. Alles aan dezen zoo zeer bijzondere is echt. Hij is nu eenmaal zoo. De gemeenplaats, de taal des dagelijkschen levens (en doods) hém is zij óngemeen. Hij kan er zich niet van be-

dienen. Om zich uit te drukken heeft hij behoefte aan het in-directe, de fantasie, het beeld, het symbool. En niet zelden verdwaaft hij, al fantaseerend, in de fantasie óp de fantasie, gaat hij zich te buiten aan het beeld van het beeld, wordt hij bijkans onverstaanbaar. Al wat naar explicatie zweemt is hem pijnlijk tot wee-wordens en tot weenens toe. Gij moet hem maar trachten te verstaan zooals hij tot u spreekt. Ik verzeker u, dat het de moeite waard is.

Wát wil hij eigenlijk geven, wat „verwoorden”? De hem invallende gedachte de eene, zijn stemming — of de herinnering daa aan — een andermaal. Hij wordt getroffen door — wel, laat ik nu b.v. maar zeggen door den weemoed der levens-lessen en de druischende kracht van het zich altijd weer, en rijkelijk, verjongende leven zelf. En hij dicht „Een Stervend Man”... „Als belijdenis, eenigszins” schrijft hij er tusschen haakjes bij. Er is toch waarachtig al iets van den geest zelf van het stukje, er is iets komisch in dit opschrift. Van de Woestijne, in zijn proza — niet in zijn gedichten; die zijn louter schoone ernst — in zijn proza geeft hij de ondervindingen van zijn ziel als een hooge farce weer; bijkans al deze stukken zijn eigenlijk sublieme grappen. Een stervend man zal tot de saamgestroomden, tot de jonge menschen die gekomen zijn „een neurielied op de lippen, en veel en bitter-zoet verlangen,” tot de grijsaards, die zijn, „wijsheid dragen willen naar hunne wijsheid,” tot die allen zal hij spreken, en zeggen hoe hij leefde, hopende dat zijne woorden zullen zijn „als ploegen met blinkend hecht in uw hand.” „Maar,” zoo vervolgt hij, gaat eerst even opzij, want ziet:

„De getrouwe zeug van iederen avond verlustigt weer, met stil loopen van hare pooten in de veie wei daar-ginds, en laatste klaarten malve op hare huid, en wroeten met nijveren floddersnoet in 't hooge halmen-gras, bij genoeglijk knorren, — verlustigt weêr, als te elken avond, mijn brekende oogen.

„En ziet: veertien levende jongen heeft ze, waarachtig...”

Halt, halt! want nu ben ik toch bezig, toch begónnen te doen wat ik níet doen wilde. Er is een bijzondere aantrekkingskracht in 't geen men zich ontzegt heeft.